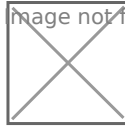

Η ανθρωπολογία της Δυτικής Εκκλησίας

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

image not found or type unknown

Η Δύση¹⁹² κατέληξε σε διαφορετική ερμηνεία της θεολογίας, άρα και σε μια εντελώς διαφορετική ερμηνεία της χριστιανικής Βιοηθικής. Οι Βιοηθικές της κρίσεις βασίστηκαν κυρίως σε μία θεολογική παράδοση η οποία έμαθε να αναζητά ερμηνείες μέσα από τον ορθό λόγο και λιγότερο να επιζητά τον φωτισμό του νοός διά της ασκητικής οδού.

Η διάνοηση οδηγεί το νου στο να τιθασεύσει τα πάθη του ενώ το καλό και το κακό ορίζονται επίσης με λογικούς όρους. Το καλό και κακό ορίζονται ως συνάθροιση ενάρσεων ή μη πράξεων. Την ηθική ταυτότητα κάποιου συνιστά η συμμόρφωση σε εξωτερικούς κανόνες και όχι η διαρκής αναμόρφωσή του μέσα από την πνευματική οντολογική του αναγέννηση διά της μορφώσεως της Προσωπικής-Υποστατικής Αρχής¹⁹³.

Τα σπέρματα και οι προϋποθέσεις της εκκοσμίκευσης στη Δυτική Ευρώπη ανάγονται στην ίδια την ουσία του θρησκευτικού φαινομένου, όπως αυτό κατανοήθηκε και βιώθηκε στη Λατινική Δύση. Η εκκοσμίκευση των νεότερων χρόνων αποτελεί την εξέλιξη της ουσιοκρατικής μεταφυσικής το Μεσαίωνα. Η υπόσταση είναι το έτερον, το αποκλειστικό της θεότητας ενώ η ουσία το κοινό της θεότητας.

Οι Έλληνες Πατέρες θεώρησαν ως μοναδική αρχή και αιτία της θεότητας την υπόσταση του Πατρός που είναι γεννητική της υποστάσεως του Υιού και εκπορευτική της υποστάσεως του Αγίου Πνεύματος. Αντιθέτως οι Λατίνοι, θεώρησαν ως αρχή και αιτία της θεότητας την απρόσωπη κοινή ουσία. Όταν όμως η ουσία είναι γεννητική και εκπορευτική των θείων υποστάσεων και ο Λόγος είναι ομοούσιος του Πατρός γιατί να μην είναι και ο Λόγος συναίτιος του Πατρός στην υπαρκτική πρόοδο του Αγίου Πνεύματος; Έτσι εισάγουν το *filioque*.

Πρωτεργάτης και θεμελιωτής του δυτικού πνεύματος υπήρξε ο Ιερός Αυγουστίνος Ιππώνος τέλη του 4ου με αρχές του 5ου αιώνα. Ο Αυγουστίνος ακολουθεί μία διαφορετική θεολογική μεθοδολογία σε σχέση με αυτή των Πατέρων στην Ανατολή η οποία συμβάλλει καθοριστικά στην αλλαγή της θεολογικής και τη φιλοσοφικής σκέψης στη Δύση. Η αναζήτηση της ταυτότητας του όντος επικεντρώνεται στο εγώ και στην ανακάλυψη του εαυτού.

Ο δυτικός πολιτισμός στηρίχτηκε στον ατομισμό δημιουργώντας κοινωνίες που ζουν και ενεργούν περισσότερο ως άθροισμα ατόμων και λιγότερο ως κοινωνίες προσώπων. Η ηθική του Αυγουστίνου στηρίζεται στην ελλογιμότητα του Θεού. Ο Θεός είναι λογικός, άρα κάνοντας το λογικό ακολουθώ το θέλημά Του. Ο Θεός εμφύτευσε εν σπέρματι τη λογική σε κάθε ανθρώπινο πλάσμα, παρέχοντας στον καθένα την ελευθερία της επιλογής¹⁹⁴. Η δυνατότητα επιλογής με βάσει την ελλογιμότητα παρέλειψε τη Χάρη του Θεού από την αναζήτηση της σωτηρίας του ανθρώπου.

Εκκινώντας από την ουσία στην ερμηνεία του είναι του Θεού και όχι από το πρόσωπο, ο Αυγουστίνος είχε ως πρότυπο τη λειτουργία ενός ανθρώπου¹⁹⁵ και όχι τριών υποστάσεων ή όντων. Ταύτιζε τον Θεό με το νου, κυρίως με τη μνήμη, η οποία είναι για τον Αυγουστίνο¹⁹⁶, η ουσία τόσο του νου όσο και του είναι.

Έναντι του προσώπου στην Τριάδα προηγείται η σχέση. Έτσι η κοινωνία στον τριαδικό Θεό είναι αποτέλεσμα της συσχέτισης ατόμων. Στόχος στην ανθρωπολογία του Αυγουστίνου είναι η γνώση του εαυτού. Η ταυτότητα του ανθρώπου σε μια τέτοια περίπτωση αναζητείται αποκλειστικά στο εσωτερικό του, μέσα του, παραθεωρώντας τη σχέση του με τους άλλους. Προϋπόθεση της σχέσης με τον πλησίον μπορεί να είναι η πρότερη αναζήτηση του εγώ, όπως το θέτει ο Αυγουστίνος, όμως χωρίς συσχετισμό με τον άλλον δεν είναι εφικτή η προσέγγιση ή έστω όσο το δυνατό εγγύτερη κατανόηση της μοναδικότητας της ύπαρξης.

Σύμφωνα με τον Αυγουστίνο η τάξη που υπάρχει στην Τριάδα έχει αρχετυπική εφαρμογή στον κόσμο του ανθρώπου. Η παραβίαση της δικαιοσύνης αποτελεί την πτώση του ανθρώπου και την αμαρτία. Η αντίληψη της αμαρτίας ως γεγονός

το οποίο επιφέρει την τιμωρία εισάγει την μη ηθική πράξη όχι ως αποτέλεσμα της ελευθερίας του ανθρώπου αλλά διασάλευσης του ορθού. Η σχηματοποίηση της έννοιας της αμαρτίας με την τιμωρία προσλαμβάνει με τον τρόπο αυτό ανθρώπινα μεγέθη. Αποτελεί πράξη άμυνας ανάμεσα σε ισοδύναμα μέρη, επομένως πράξη του κτιστού. Η σωτηρία για τον Αυγουστίνο έχει χαρακτήρα αποκατάστασης της ιεραρχίας, γι' αυτό «η εξαχρείωση ή πρόοδος του ανθρώπου δεν είναι τίποτε άλλο παρά μια διασάλευση των κρίκων στη διάρθρωση της τάξεως και μια αποκατάσταση στην προηγούμενη θέση»¹⁹⁷. Ο Αυγουστίνος θεωρεί ότι η τριαδικότητα βρίσκει την ενότητά της μέσα από τον κοινό τους σκοπό που είναι η βούληση¹⁹⁸ για αγάπη. Η θέληση/αγάπη του Θεού ενοποιεί την ουσία Του και δωρίζει στα τρία Πρόσωπα τις υποκειμενικότητές τους. Αυτή η κοινωνία δεν έχει νόημα καθ' εαυτή αλλά το γεγονός της αγάπης. Εισάγει δηλαδή τρόπον τινά ψυχολογικά και όχι οντολογικά κριτήρια στον τρόπο με τον οποίον αναφέρεται στην Θεότητα. Στην Ανατολή η θέληση διακρίνεται από την ουσία άρα το νόημα της κοινωνίας βρίσκεται εντός της ίδιας της κοινωνίας η οποία αποτελεί οντολογικό γεγονός. Η ενδοτριαδική αγάπη¹⁹⁹ αποτελεί την ύψιστη μορφή έκφρασης αυτού του γεγονότος, αλλά όχι το ίδιο το γεγονός.

Ο Αυγουστίνος κατανοεί τη σωτηρία μέσα από ένα προκαθορισμένο σχέδιο του Θεού προς συγκεκριμένους πιστούς. Η θέληση του ανθρώπου και η ελευθερία του δεν μπορούν να τον οδηγήσουν στο καλό. Ήταν μια θεολογία προσαρμοσμένη στην ταραχώδη περίοδο του τέλους του κλασικού κόσμου όπου οι άνθρωποι έκλιναν προς τη μοιρολατρεία²⁰⁰.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

192 H. T. Engelhardt, Τα θεμέλια της Βιοηθικής. Μια χριστιανική θεώρηση, μετάφραση¹⁹³ Αρχιμ. Σωφρόνιος Σαχάρωφ, *Οψόμεθα τον Θεόν καθώς εστι, Έσσεξ Αγγλίας 1992, σ. 293.*

194 D. Nicholas, Η εξέλιξη του Μεσαιωνικού κόσμου 312-1500, Αθήνα, ΜΙΕΤ, 2000, σελ. 85.

195 Ι. Ζηζιούλα, «Η μεταφορά των όρων ουσία, ενέργεια και πρόσωπο στη Θεολογία», στο διαδικτυακό τόπο: <http://www.oodegr.com/oode/dogmat1/2B2.htm>, ημερομηνία ανάκτησης: 31/7/2014.

196 Άγιος Αυγουστίνος, Εξομολογήσεις, τόμος Β', μετάφραση Φραγκίσκη Αμπατζοπούλου, Αθήνα. Πατάκης, 1997, σελ. 107.

197 Ν. Ματσούκα, *Ιστορία της Φιλοσοφίας: Με σύντομη εισαγωγή στη Φιλοσοφία*, Θεσσαλονίκη, Πουρναράς, 1997, σελ. 295.

198 π. Ν. Λουδοβίκου, *Ο μόχθος της μετοχής*, Αθήνα, Αρμός, 2010, σελ. 146-147.

199 π. Ν. Λουδοβίκου, *Ο μόχθος της μετοχής*, Αθήνα, Αρμός, 2010, σελ. 148.

200 Ε. Burns, *Ευρωπαϊκή Ιστορία, τόμος Α΄*, Θεσσαλονίκη, Παρατηρητής, 1983, σελ. 125.

Παρατήρηση: η ΠΕΜΠΤΟΥΣΙΑ συνεχίζει τη δημοσίευση με τη μορφή σειράς άρθρων της μελέτης «ΠΑΡΗΓΟΡΗΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΑΣΘΕΝΩΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΥ ΣΤΑΔΙΟΥ - ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΚΑΙ ΒΙΟΗΘΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ: ΜΙΑ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟ ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΕΥΘΑΝΑΣΙΑΣ» της ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΚΑΤΣΑΟΥΝΗ. Πρόκειται για αναθεωρημένη έκδοση του κειμένου που κατατέθηκε ως διπλωματική εργασία στη Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου με επιβλέποντα καθηγητή τον Νικόλαο Κόϊο.
